

DE SARDANES

Al llibre d'actes de l'Ajutament d'Olot i amb data de 5 d'agost de l'any 1552, hi figura la resolució que reproduïm i que diu: «...ques prohibescha lo ballà de la sardana i altres balls deshonests...».

Aquesta és una de les referències més antigues del ball de la sardana i, com hem indicat, ens ve d'Olot. Tot i que una seixantena d'anys més tard també trobem, a Sabadell, mencions a la sardana.

En el voluminós dossier del procés de les bruixes de Caldes, de Castellar i de Sabadell, guardat a l'Arxiu Històric de Sabdell, hi ha diverses referències a la sardana i al músic que en feia el so. Les declaracions de totes les bruixes fan referència a una concentració seva al puig d'Aguilar, sembla que a l'estiu del 1614, ja que en totes les declaracions que resumiré s'hi esmenta que la trobada al puig d'Aguilar, tot i que sols recullo aquest detall en la primera declaració, fou cinc anys anterior a aquests interrogatoris.

Vegem els fragments que en les declaracions fan referència a la sardana. Són el testimoni de cinc acusades de bruixeria i condemnades a tortura i mort.

En l'interrogatori que es féu durant la tortura de l'acusada de bruixeria Eulàlia Puig Braga, fet el

6 de juny del 1619 a casa de Josep Bonvilar a Caldes de Montbui, l'Eulàlia digué que «*est estiu prop passat haurà fet cinc anys... anàrem a Puig d'Aguilar prop de la present vila de Caldes... i allí ballàrem davant del dimoni que estava assegut sobre una pedra, i mentre ballàvem nos feia so Joan Llarg, amb un tamborí i una flauta de canya...*».

El mateix dia i al mateix lloc, a Caldes, es féu l'interrogatori a Margarida Pujol, la qual digué: «*...ballàrem, que en Joan Llarg ens feia so una estona i després ens sonava balls plans i sardanes...*».

També a Caldes, a casa d'en Bonvilar, es féu el 13 de novembre l'interrogatori a Caterina David. Aquesta digué que, junt amb altres dones de Caldes, de Sant Feliu del Racó, de les Fàbregues de Castellar i de Granera, es reuniren «*...en el Puig d'Aguilar, en el terme de Caldes de Montbui*», i «*...sonava en Joan Llarg i fèrem ball pla i sardanes...*».

Uns quants dies més tard, el 23 de novembre, es féu l'interrogatori en el mateix lloc a Elisabet Rossell, que digué que també havia anat al puig d'Aguilar i que «*...ballàrem i ens feia so un home de Granollers, gran, que es deia Joan Llarg, el qual nos feia so amb un tamborí xiquet tot pintat de dimonis, amb tocador i flauta...*».

IL·LUSTRACIÓ 1. 1710 - *Fragment del Plafó de la Xocolatada* (Museu de Ceràmica. Barcelona).

Una mesada més tard, el 23 de desembre, es féu a Sabadell, en la casa de Jaume Borrull, l'interrogatori a Violant Carnera, de les Arenes. Aquest interrogatori i el següent que veurem es feren a Sabadell per autorització especial del batlle de Sabadell a la Cúria de Castellar. En l'interrogatori, Violant Carnera digué: «...ens ajuntàrem en el Forn d'en Cusidor, que és enllà de les Fàbregues, per anar al Puig d'Aguilar... i allà ens aparegué el dimoni i li

fèrem totes acatament, i la primera cosa ballàrem un dansa de les ordinàries de sardanes, ball pla i altres balls que acostumen a fer els pagesos... i el que feia so era l'home de Granollers anomenat Joan Vives, àlies Joan Llarg, el qual sonava un tamborí i una flauta mentre ballàvem...».

El 4 de gener de 1620 es féu, a l'hostal d'en Ferrer a Sabadell, l'interrogatori a Jerònima Muntada, de les Fàbregues de Castellar; Jerònima digué

A

unes prohibes a lo balla de la Sardana
 y altres balls de fonesse

B

totes las qui
 erem allí nos ~~nos~~ farim a ballar
 totas unas a b altres balls plans
 y fardanes y los que acofornid de
 Ballar los pagesos

IL·LUSTRACIÓ 2. A - 1552 - Fragment de l'acta de l'Ajuntament d'Olot.

B - 1619 - De l'interrogatori a Jerònima Muntada.

que «...es trobaren al Forn d'en Cosidor i digueren: anem a ballar totes al Puig d'Aguilar... on hi era en Joan Llarg, que anomenàvem, que era de Granollers, el qual quan ballàvem ens feia so amb un tamborino i amb un flabiol... i allí ens posàrem a ballar totes, unes amb altres, balls plans i sardanes i els que acostumen a ballar els pagesos, saltant, rodant i corrent, i algunes voltes prenent-nos les mans unes amb altres... i l'home que allí li dèiem Joan Llarg ens feia so sempre que ballàvem, amb un tamborino i flabiol...».

Queda ben palesa, en els textos vists, l'existència, l'any 1615, de la «dansa de les ordinàries de sardanes...» al so de «...tamborí i flauta...», sardanes que s'alternaven amb «...ball pla i altres balls que acostumen a fer els pagesos...».

La trobada tingué lloc, com hem vist, al puig d'Aguilar i, per part de les dones de Castellar, hi hagué una trobada prèvia al forn d'en Cosidor.

Intentarem localitzar aquests llocs. Sota el puig de la Creu, tocant a la carretera de Castellar a Sentmenat i ben a prop de Castellar, hi tenim la font d'en Cosidor; així és indicat en el mapa publicat l'any 1982 per l'Editorial Alpina (El Farell-Puig de la Creu). En aquest mapa, a més de constar-hi aquesta font, hi ha indicat el naixement d'un torrent que anomena torrent de Caravall. Curiosament, en el mapa publicat l'any 1993 per la Generalitat de Catalunya (Vallès Occidental-40) no hi consta la font i el torrent hi és titulat com a torrent d'en Cosidor. És ben possible, crec jo, que la trobada de les bruixes de Castellar, de camí cap al puig d'Aguilar, a Caldes, com veurem, fos en aquesta font i torrent d'en Cosidor, on potser en aquells anys hi havia també un forn.

La gran trobada i la ballada de sardanes fou al puig d'Aguilar. Intentem localitzar-lo.

Hi ha un puig d'Aguilar a les Arenes, en el terme de Castellar, a l'esquerra del riu Ripoll. No crec, però, que la trobada fos en aquest lloc, ja que aquest és força lluny de Caldes i com hem vist que deia Eulàlia Puig Braga en le seves declaracions «...el Puig d'Aguilar era prop de la vila de Caldes...».

Enric Moreu Rei, en el seu llibre *La rodalia de Caldes de Montbui*, publicat l'any 1962 per Editorial Teide, ens ajudarà a situar el puig d'Aguilar «...en el terme de Caldes...», com deia Caterina David en la seva declaració.

Moreu Rei ens diu: «*Puig d'Aguilar - Nom antic del més meridional dels turons de can Camp. En aquest sentit precis el nom s'ha perdut...*».

En el mapa ja esmentat d'Editorial Alpina no hi consta el puig d'Aguilar citat per Moreu Rei. Sí que hi trobem, però, can Camp i els turons de can Camp. Tot és ben a prop de Caldes i de la carretera de Caldes a Granollers. En aquest mateix mapa i tocant als turons de can Camp hi ha indicat el sot de les Bruixes. Moreu Rei també l'esmenta i ens diu el salt o el torrent de les Bruixes.

El fet que tan a prop dels turons de can Camp hi hagi aquest sot de les Bruixes fa més versemblant que la trobada i la ballada de sardanes fossin en aquest puig d'Aguilar de Caldes, no al de Castellar.

JOAN ALSINA